

A pegada da escola infantil na comunidade

REVISTAGALEGA
DE EDUCACIÓN
PUBLICACION DE NOVA ESCOLA GALEGA

ISSN: 1132-8932

Páx. 52-55

Ángeles Abelleira Bardanca

Mestra de EI na EEI Milladoiro

Coautora do blog InnovArte Educación Infantil

eei.milladoiro@edu.xunta.gal

“Res non verba”**“Feitos, non palabras”, proverbio latino s. II a. C.**

Chégame un novo remate de ciclo e con el as palabras non ditas ao longo destes tres anos. Palabras de agradecemento e de agarimo tinguidas co pesar da despedida. Entre todas elas, das que máis gusto son daquelas nas que as familias me expresan que a etapa de infantil tamén foi unha experiencia enriquecedora na que houbo tanto estímulo para eles coma para os seus fillos ou fillas.

Atribúenlle á escola esa capacidade de aguilloar a rutina cotiá do fogar, de facelos mover por ter que contar ou por compracer as peticións das mestras, e xa que logo o que din elas é palabra de Deus e hai que cumprir coas súas encomendas. Amais, mentres os fillos son pequenos non se ten sentido do ridículo que pode supor andar a buscar niños, pendurar comedeiros para paxaros nas árbores da rúa ou facer de detectives para resolver os retos que se propoñen dende a escola.

Fermoso, non sí? Nunca se chega a valorar debidamente o impacto que pode ter na vida dunha familia o paso pola escola infantil. Pode ser o primeiro chanzo do sistema educativo sen máis ou pode ser unha etapa vital inesquecible para todos. En grande medida de nós depende. Pode ser que como vaia ese primeiro irán os futuros. Da visión que leven sobre do que é a corresponsabilidade educativa familia-escola dependerán os vindeiros posicionamentos. Somos conscientes diso? Sabemos a responsabilidade inicial que temos nas mans? Usámola debidamente?

Nisto adoita haber polaridades. Os que din facer partícipes da vida escolar ás familias, cando en realidade as tratan de man

de obra para festexos, quédanse así no folclórico da relación. Os que non queren saber nada das familias por algún episodio negativo, xerando unha desconfianza mutua que non axuda ao acto educativo. Os que entenden a escola coma unha pequena comuna na que mesmo hai inferencias duns no ámbito competencial do outro, carentes do respecto e intimidade que se merecen tanto a familia coma a escola. Aínda así, na literatura pedagóxica de todos os centros recóllense textos xa canónicos que, a modo de brindes ao sol, falan de fomentar a participación das familias. Agora ben, é moi difícil dar no punto xusto evitando confusións e poñendo en valor a achega que familia e escola fan á educación dos cativos.

Cada vez que acollemos un novo grupo de alumnado, estamos a darlle (ou a pecharlle) tamén a entrada a cando menos un cento de persoas adultas (familiares, amizades e veciños). Pode parecer irrelevante, ou non. Depende de como entendamos a educación. É un grande potencial que acabará tecendo redes de colaboración e solidariedade interxeracional non imaxinadas. No día a día de tres cursos poden establecerse ricas conexións non previstas nin programadas. Configurarán un grupo social unido polas actividades escolares, que só se sosteirá no tempo se os membros senten que iso é favorable para os seus nenos ou nenas.

Pero aínda vou un pouco máis aló. Está sobradamente investigado o rol dinamizador dunha escola nunha comunidade local, en particular no caso dos núcleos rurais, e non obstante adoitamos esquecernos diso.

A escola vive tan imbuída nos seus problemas diarios (didácticos, administrativos, organizativos, de choque coas familias...) que está a esquecer ese valioso labor de irradiar activismo cultural na comunidade e na veciñanza. Faise todo de cara a dentro ou para mirar a través do cristal. Outras veces, a escola demanda pero non devolve, todo queda alí, esmorecendo ata que pasados poucos anos xa non se lembra.

Emporiso, cando me encargaron este artigo, non o dubidei; decidín amosar experiencias da nosa vida escolar nas que as familias son piares fundamentais ao tempo que correas de transmisión para a localidade.

Adoito dicir que, cando paso por diante dunha escola, en función de como se proxecta de cara ao exterior, de como se mostra e do que mostra, xa me vou dando unha idea do que hai dentro, mesmo do que non se ve pero se percibe: a idea que teñen da función da escola, da educación, do alumnado e da comunidade. Pode parecer ousado, pero fiquen devagar, fagan a proba e verán canto se enganar.

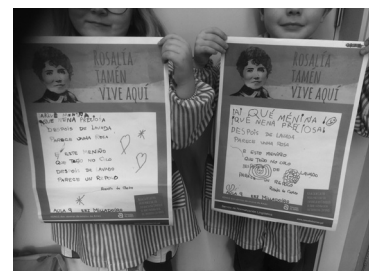
A escola na que traballo, a EEI Milladoiro (concello de Ames), é un macrocentro de trece unidades de infantil coa *ratio* a tope, sita nun edificio de deseño moderno e funcional nun polígono industrial dunha localidade preto de Compostela, lugar de afluencia de parellas mozas e doutras procedentes do estranxeiro (magrebís, países do leste, latinoamericanos, lusos etc.) á procura de traballos temporais, de modo que acaba configurando unha poboación flotante que supón continuos cambios de matrícula ao longo do curso. Arestora, dos vinte e cinco que teño na aula, tan só unha nena é oriúnda dunha aldeña da zona, o resto levan unha media de cinco anos de residencia. Como se pode

supor, o coñecemento sobre a localidade, sobre as súas tradicións, sobre o seu patrimonio (material e inmaterial) ou sobre a lingua é bastante escaso, en vías de extinción porque acaba diluído entre todo o foráneo. Case que todos os pequenos son fillos primoxénitos e/ou únicos. De modo que a escola infantil é toda unha estrea; pódese converter nunha oportunidade de iniciación na cultura escolar, na cultura local, no activismo social etc. E a clave radica en como o enfoquemos, se entendemos que nós podemos achegar unha argamasa que axude a consolidalos coma pais, coma veciños e coma membros dunha comunidade coa súa propia idiosincrasia. Nós apostamos por unha escola urbana ao estilo das unitarias rurais nas que a complicidade, o coñecemento mutuo e a posta en valor da cultura local son os sinais de identidade.

lias, acaben irradiando en toda a veciñanza. Ambas as dúas están relacionadas coa lingua e a cultura galega: trátase da iniciativa “Ames con Rosalía” e “Poesías á rúa”. Poderían ser outras moitas, xa que logo a nosa colaboración coas familias é diaria, pero decanteime por estas porque quizais sexa nas que máis se visibiliza ese traballo a prol da cultura galega e ese tecido de colaboracións educativo-social entre toda a comunidade.

No concello de Ames tense como importante o día do nacemento de Rosalía de Castro polos vínculos da poetisa con el: roteiros, actos poéticos musicais e publicacións son algunhas das actividades que enchen ese día, centrándose especialmente no ámbito escolar. Precisamente por iso, dende o EDNL da EEI Milladoiro propúxose como campaña “Rosalía tamén vive aquí”, coa pretensión de tras-

ás persoas coas que compartimos vivenda.

Rematados os carteis de “Rosalía tamén vive aquí” pendúranse nos portais dos edificios nos que viven para que toda a comunidade poida gozar coa lectura do poema. Fonte: InnovArte Educación Infantil

“Rosalía tamén vive aquí” vén pór o acento en que mentres perdure o seu recordo na nosa cabeza, lingua e corazón, morará con nós nas nosas casas. Así cada neno e nena expoñerá no portal dos edificios un cartel elaborado nas distintas aulas de infantil e primaria do concello. Como se pode entender, isto sempre supón un traballo de fondo que vai máis aló do mero feito de pendurar un cartel; en todos os grupos faise un traballo previo para que isto non sexa unha acción puntual, de modo que incluso foron moitas as familias que, á vista da ilusión dos fillos/as, visitan os fitos próximos da Ruta Rosaliana en Padrón A Casa da Matanza, o Pazo de Arretén, Bastavales ou O Castro.

Na nosa aula a elección do poema foi froito dun intenso debate; así, eu propuxéralles un pero non foi tanto do seu agrado coma “Parece unha rosa” que xa tiñamos visto noutras ocasións. Todos concordaban en que tiña que ser “parece unha rosa (...), parece un repolo”, pero no que non coincidían era nas estrofas preferidas de cada un. Coma sempre, suxeriron levalo a votación. Pero nós, aínda quixemos darlle unha volta máis; con tal motivo fotocopiámos o poema completo recollido

“Milladoiro 11_14” no xardín do centro, feito como remate dunha promoción, unha torre por cada unidade, cada pedra un alumno/a. Ao pé do Camiño Portugués nunha chiscadela ao topónimo local. Fonte InnovArte Educación Infantil.

Vou relatar dúas accións que se veñen sucedendo nestes últimos anos, cuxa orixe está na escola pero coa pretensión de que traspasen o reducido ámbito escolar e, a través das fami-

pasar o ámbito escolar e irradiar cara ás comunidades de veciños co ánimo de dar a coñecer os vínculos da escritora co concello de Ames, así como agasallar coa lectura dun poema seu

do na magnífica publicación *Parece unha rosa*, da editorial Ir Indo coas fermosas ilustracións de Isabel Pintado, e propuxemos numerar as estrofas e leválas á casa para que alí, na compañía dos seus pais, decidisen cales eran as dúas que máis lle gustaban. Tras plasmar o resultado nun gráfico, só quedaba transcribilo no cartel, fotocopiálo e enviálo aos fogares xunto coas indicacións para que o fotografasen e nola enviasen ao centro. Con todas elas elaboramos unha montaxe audiovisual para proxectar no acto poético musical que todos os anos se organiza na Casa de Cultura do Milladoiro. Amais, os orixinais integraron unha exposición colectiva no centro que se completou coa plantación de camelias da variedade "Rosalía de Castro" no xardín. Como anécdota direi que hai comunidades de veciños que teñen prohibido fixar carteis, pero o noso alumnado a través de Radio Ames pediu que se fixese unha excepción, xa que logo, a causa ben pagaba a pena.

Outra das iniciativas rosalianas do concello foi a de pintar os seus versos nos pasos de peóns de Bertamiráns e O Milladoiro, o que deu pé a unha das nosas actividades preferidas, a de facer de detectives, na que unimos o gusto pola poeta, polo traballo con mapas e polos paseos en familia. Tratábase de localizar e fotografar os seis pasos de peóns do Milladoiro, para o que lles demos as indicacións nun mapa sinalando as rúas nas que estaban pintados.

No mes das Letras Galegas teñen lugar as nosas actividades máis visibles, entre elas "Poesías á rúa", na que de formas moi orixinais poñemos poemas de escritores galegos á vista de toda a veciñanza e visitantes, algo que é moi celebrado e agradecido.

Resúltame moi difícil recoller nun espazo tan breve todo aquilo que se fai "de cara a fóra", fuxindo de tópicos escolares (fes-

Plano do Milladoiro cos pasos de peóns marcados e os buscadores de versos rosalianos. Fonte InnovArte Educación Infantil.

tivais ou desfiles), mostrando unha escola culta que pon os cativos a ensinalles aos maiores mostrando que hai vida intelixente máis aló das letras, números e flores de cores que aínda invaden as cristaleiras de moitas escolas.

Pensémolo ben: de como nos proxectemos así nos verán. De nós depende. ■

"Rechíos poéticos no tendal dos poemas 18". Unha escola de poemas galegos sobre paxaros expostos na rúa. Fonte InnovArte Educación Infantil.

"Tendal dos poemas 17" no Milladoiro e en Bertamiráns, punto de parada de peregrinos e de paseantes. Fonte InnovArte Educación Infantil.

"Rechíos poéticos", poemas sobre a bubela escritos ex profeso por grandes da literatura infantil galega, pendurados das árbores xunto con comedeiros ecolóxicos para paxaros. Fonte InnovArte Educación Infantil.

-<https://innovarteinfantil.wordpress.com/2018/02/18/ames-con-rosalia>
 -<https://innovarteinfantil.wordpress.com/2018/02/18/rosalia-tamen-vive-aqui>
 -<https://innovarteinfantil.wordpress.com/2018/02/22/buscadores-de-versos-rosalianos>
 -<https://innovarteinfantil.wordpress.com/2012/03/15/celebramos-a-primavera-e-a-poesia-rosaliana>
 -<https://innovarteinfantil.wordpress.com/2014/03/28/que-foi-dos-poemas-liberados>
 -<https://innovarteinfantil.wordpress.com/2018/05/14/rechios-poeticos-i>
 -<https://innovarteinfantil.wordpress.com/2018/05/15/rechios-poeticos-ii-a-bubela>
 -<https://innovarteinfantil.wordpress.com/2017/05/23/poemas-no-tendal>

- COSTA RICO, A. (2004). *Historia da educación e da cultura en Galicia*. Vigo: Edicións Xerais de Galicia.